

1398 figurkami a předměty, z toho je 133 postaviček lidí a zvířat pohyblivých. Do pohybu jsou uváděny válci, od nichž jsou nataženy struny k jednotlivým figurkám. Postavičky betlému jsou vysoké asi 16 cm a jsou celé ze dřeva, pouze hlavičky mají z plastické hmoty. Krajinky jsou z papíru pomalovaného klišovými barvami. Celkové rozměry zařízení jsou monumentální: délka činí 17 metrů, šířka a výška 2 metry. V muzeu je betlém od roku 1936, kdy mu jej věnoval Krýžův syn.

Samotný Jindřichův Hradec překvapuje množstvím významných a krásných památek v čele s rozlehlým zámekem. I tudy běžely významné dějiny státu, ovšem na přelomu 19. a 20. století se tu tak trochu čas zastavil a v současnosti jde o vcelku poklidné místo. Výlet sem ale rozhodně stojí za to.

Třetím zajímavých místem spojeným s betlémy je středočeský Karlštejn. V barokní budově z 18. století, která dřív sloužila jako fara, je dnes muzeum betlému, pyšníci se největším pohyblivým betlémem u nás. Rozkládá se na ploše 80 m² a kromě obřího modelu Karlštejna jej zdobí šestačtyřicet dřevěných figur. Ježíškovi tam přináší dary Karel IV., šašek královského dvora i Tomáš Garrigue Masaryk.

Zajímavým exponátem je také betlém zdobený stříbrem a perletí, který muzeu věnoval bývalý prezident Václav Havel. Umělecký výtvor dostal jako vánoční dárek od Jásira Arafata. A když už budete na Karlštejně, vyrazte na hrad. Je tu otevřeno od 13. do 31. prosince kromě 24. a 25. dne.

www.betlem.cz, www.muzeum.esnet.cz
www.hrad-karlstejn.com

Půlnoční mše a koledy

Koleda označuje původně píseň, kterou děti zpívaly během velkých křesťanských svátků při obcházení jednotlivých domů. Koledovaly si o výsluzku, již představovalo především jídlo nebo pití. Postupně se však slovo koleda stalo označením písně s vánoční tematikou.

Poprvé zazněly koledy ve 13. století v italské Ubrii, kde se sloužila první mše. Znamé koledy Narodil se Kristus pán, Nesem vám noviny nebo Půjdem spolu do Betléma jsou stovky let staré. A ve světě nejznámější Tichá noc zazněla poprvé roku 1818 v rakouském Oberndorfu. Zhudebnil ji varhaník tamějšího kostela Franz X. Gruber.

Koledy se zpívají také při půlnoční mši, kterou končí Štědrý den a začíná samotná církevní oslava narození Ježíše Krista. Nejznámějším hudebním ztvárněním tzv. „půlnoční“ je Česká mše vánoční Jakuba Jana Ryby. Hudební skladatel přelomu klasicismu a romantismu se narodil v roce 1765 v Přesticích. Sbírání lidové písně a sepsal je do sborníků.

Jeho mše poprvé zazněla v roce 1796. Má český text, protože Ryba byl toho názoru, že „z latinsky zpívaných žalmů nemá náboženský užitek ani zpívající, ani poslouchající“. Ve svých padesáti letech si Ryba sáhl na život – podřezal si žíly. Je pochován na hřbitově v Rožmitále pod Třemšínem, kde působil jako učitel.

Za Jakubem Janem Rybou

Vydejte se do města uprostřed brdských lesů. V Rožmitálu stojí za návštěvu zdejší kostel Povýšení svatého kříže. Je nejstarší památkou města, jeho dominantou a spolu s bránou, farou a kaplankou také chráněnou kulturní památkou.

Gotické portály, objevené při opravách kostela v 70. letech minulého století, jsou odborníky datovány do let 1230 až 1240. Kostel byl tedy pravděpodobně postaven v první čtvrtině 13. století. V 18. století byl přestavěn do barokní podoby, zrušen boční vchod, rozšířen kůr, věž byla přistavěna k chrámové lodi. Zůstal jen tvar kříže, jež má kostel dodnes, a zbytky žebrové klenby v kapli sv. Václava. Věž byla zakončena cibulovitou šindelovou bání. Ke kostelu se kdysi přimýkal starý hřbitov, jenž sloužil jako hřbitov farní do

roku 1854. Tehdy byl pro nedostatek místa zrušen. Zřízen byl nový hřbitov, tentokrát dál od kostela.

Vedle starých gotických portálů, dvou křtitelnic (kamenné ze 14. století a cínové z roku 1596) a litinového náhrobníku z roku 1759 jsou největším skvostem kostela historické varhany, někdy též nazývané Rybovy, neboť na ně skladatel hrával. Jedná se o barokní dvoumanuálové varhany, jejichž více než sedm set pišťal je soustředěno v pozdně barokní rokokové skříni. Jejich tóny zvou po celý rok stovky návštěvníků k poslechu úryvků České mše vánoční J. J. Ryby a o Vánocích k účasti na štědrovečerní bohoslužbě spojené se slavným a jedinečným provedením této skladby. Nechcete se tu zastavit?

www.rozmitalpr.cz ■

KATEŘINA HOVORKOVÁ
katerina.hovorkova@economia.cz

Jmelí

Tato věčně zelená rostlina roste v korunách různých stromů a její plody, bílé bobule, dozrávají právě v prosinci. V minulosti byla rostlině přikládána kouzelná moc. Jmelí zavěšené v domě, nejčastěji ve dveřích, mělo chránit v přístupu čarodějnicím a zlým duchům. Věřilo se, že přináší štěstí, tak jako podkova. Ve středověku používali naši předkové jmelí jako léčivou rostlinu. Skutečně je dnešní lékařskou vědou potvrzeno, že rostlina má léčivé účinky. Obsahuje látky snižující krevní tlak a podporující rozšiřování cév.

O jmelí také existuje mnoho legend. Podle jedné bylo kdysi stromem, z jehož dřeva byl zhotoven kříž, na kterém zemřel Ježíš Kristus. Strom prý hanbou seschl a přeměnil se v rostlinu, která zahrnuje dobrem všechny, kteří pod ní projdou. Jmelí prý nosí štěstí tomu, kdo je jím obdarován, a nikoliv tomu, kdo si jej koupí sám.